

Uluslararası Matematik Birliği (IMU) ve Uluslararası Endüstriyel ve Uygulamalı Matematik Konseyi'nin (ICIAM) Sahte/Hileli Yayıncılık Üzerine Önerileri

IMU Yürütme Kurulu ve ICIAM Yönetim Kurulu tarafından Mayıs/Haziran
2025'te onaylanmıştır.

Matematik Bilimlerinde Sahte Yayıncılıkla Mücadele: IMU ve ICIAM Ortak Önerileri

Ilka Agricola, Lynn Heller, Wil Schilders, Moritz Schubotz,
Peter Taylor ve Luis Vega

Telif Hakkı: Eylül 2025, Yazarlar

Lisans: CC BY 4.0 NC - SA

DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2509.09877>

Çeviri Hakkında Not: Bu metnin Türkçe çevirisi, IMU ve yazarlarının bilgisi dâhilinde Türk Matematik Derneği Yönetim Kurulu adına Özkan Değer tarafından gerçekleştirilmiştir. Çevirinin titiz bir şekilde gözden geçirilmesi ve düzenlenmesine Özlem Beyarslan, Sibel Özkan, Ayhan Dil ve Berkay Anahtarcı katkıda bulunmuştur. Görüş ve öneriler için: tmd@tmd.org.tr.

Orijinal İngilizce Metin: Ilka Agricola, Lynn Heller, Wil Schilders, Moritz Schubotz, Peter Taylor, Luis Vega, *How to Fight Fraudulent Publishing in the Mathematical Sciences: Joint Recommendations of the IMU and the ICIAM*, September 2025.

DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2509.09877>.

Bu çeviri, dernek üyelerimizi ve matematik camiamızı bilgilendirmek amacıyla paylaşılmaktadır.

Önsöz. Kasım 2023'te Clarivate, etkili “yüksek atıf alan araştırmacılar” listesinin son baskısından matematik alanını bütünüyle çıkardığını duyurdu. Bu durum, IMU ve ICIAM’ı matematik bilimlerindeki sahte yayıncılık sorununu daha kapsamlı bir şekilde araştırmaya yöneltti (bkz. [1]). Sorunu anlamak bir şey, bir çıkış yolu bulmak ve kontrolü yeniden ele almak ise başka bir şeydir. Aşağıda verilen önerilerle, küresel bir topluluk olarak bunu nasıl başara-bileceğimiz konusundaki tartışmayı başlatmak istiyoruz. Hepimiz endişeliyiz. Bu durum, çok sevdiğimiz bilimin tam özünü etkiliyor. I.A.

1 Giriş

Yağmacı dergiler ve atıf kartelleri, araştırma kalitesini nicel ölçütlerle değerlendiren “performans göstergeleri”ni kendi çıkarları doğrultusunda kullanmak amacıyla ortaya çıkmıştır; bu göstergeler genellikle bibliyometrik ölçümler biçimindedir. Kaynakların etkin tahsisi için değerlendirmelere ihtiyaç duyulsa da, araştırma kalitesinin tam bir sıralamasını yapmak mümkün değildir. Öte yandan bibliyometrik veriler, her şeyin atıflardan şu ya da bu şekilde hesaplanan basit sayılarla sıralanabileceğini öne sürer. Araştırma makalelerinin ve genel atıfların oldukça düşük olduğu matematik gibi bir alanda, atıf sayıları ciddi manipülasyonlara açıktır. Yayın yapma baskısı ve rekabetçi iş piyasası, ciddi bilim insanlarını bile kendi sayılarını yapay olarak iyileştirmeye teşvik etmektedir. Yağmacı dergiler ve atıf kartelleri, bu girişimin en uç noktasında yer alarak ölçme arzusunu bir para kazanma planına dönüştürmektedir. Geçmişte marjinal bir olgu olan bu sorun, artık köklü araştırma kurumlarına bile ulaşmış durumdadır ve daha fazla göz ardı edilemez. Bu tür manipülasyonlar, sınırlı kaynakların düşük kaliteli araştırmalara yatırılarak büyük ölçüde israf edilmesine yol açarken, daha yüksek kaliteli çalışmalar fon yetersizliği nedeniyle durdurulmasına sebep olabilir. Yanlış teşviklerin topluma maliyeti çok büyüktür.

Matematik bilimlerinde hileli/sahte yayıncılığın ayrıntılı bir açıklaması, teknik terimlerin izahı ve geniş bir referans listesi için makalemize başvurulmasını öneririz [1]. Bu metin, söz konusu çalışmaya dayanarak politika yapıcılara ve kurumlara iyi bilimsel uygulamaları teşvik etmenin ve aynı zamanda sahtekar davranışları tespit edip bunlarla mücadele etmenin yollarına dair açık öneriler sunmaktadır. Bireyler için ise, araştırma topluluklarımızı sahtekarlık ve salt ticari çıkarlar tarafından yozlaştırılmaktan korumak için bir dizi olası eylem öneriyoruz. Bu öneriler, yazarlar tarafından Ilka A. başkanlığındaki IMU Yayıncılık Komitesi ile yakın işbirliği içinde hazırlanmış ve IMU Yürütme Kurulu ile ICIAM Yönetim Kurulu tarafından Mayıs–Haziran 2025’te onaylanmıştır.

2 Öneriler ve Pratık Tavsiyeler

Yağmacı dergilerdeki yayın sayısındaki son patlama, ilgili tüm tarafların harekete geçmesini gerektirmektedir. Politika yapıcılar, kurumlar ve bireyler için aşağıdaki öneriler listesi, durumu tekrar kontrol altına almak için hepimizin nasıl katkıda bulunabileceğini ortaya koymaktadır.

2.1 Politika Yapıcılar/Kural Koyucular İçin

2.1.1 Neden önemsemelisiniz?

- Sahte yayıncılık, bilime ve bilimsel sonuçlara olan güveni sarsar ve bu nedenle bilim karşıtı hareketleri körükler.

- Sahte sonuçların kullanımı tehlikeli olabilir; hem araştırma emeğinin hem de fonların israfına yol açar.
- Sahte yayıncılık uygulamaları, politikacıların ve gazetecilerin ciddi bilimi çöp bilimden ayırt etmesini zorlaştırır.

2.1.2 Neler yapılabilir?

- Kaynakları bibliyometrik verilere değil, uzman liderliğindeki değerlendirmelere göre tahsis edin. Özellikle, SJR ve JCR gibi ticari dergi sıralamalarına güvenmekten kaçının.
- İyi dergileri teşvik edin ve yağmacı dergilerde yayın yapmayı caydırın.
- İyi yayıncılık uygulamalarını tanımlayın ve insanları bunları takip etmeye teşvik edin.
- Üniversite sıralamalarının kullanılmamasını teşvik edin.

2.2 Kurumlar İçin

2.2.1 Neden önemsemelisiniz?

- Herhangi bir bilimsel sahtekarlık vakası, bir kurumun itibarına çok büyük ve uzun vadeli zarar verebilir; bu da en iyi araştırmacıları ve öğrencileri çekmede ve hibeleri artırmada başarısızlığa yol açabilir.
- Araştırma değerlendirmelerinin ağırlıklı olarak bibliyometrik verilere dayanması, manipülasyonu teşvik etmekte ve bu da nitelikçe yetersiz bilim insanlarının işe alınmasına veya terfi ettirilmesine neden olabilmektedir.
- Sahtekarlık, bilimsel işbirliğini ve motivasyonu zedelemekte, ayrıca genç kuşağı kötü yayın alışkanlıklarını benimsemeye yönlendirebilmektedir.

2.2.2 Neler yapılabilir?

- Atama ve yükseltme komitelerinin bibliyometrik veri kullanmaktan vazgeçmelerini sağlayın.
- Öğretim üyelerini, en iyi makaleleri ve “bilimsel etkinlikleri” üzerinden, sık yayın yapmaları yönünde baskı oluşturmaktan değerlendirin.
- Araştırmacıları, yağmacı dergiler konusunda bilinçlendirin ve bu dergilerde yayın yapmaktan vazgeçmelerini sağlayın.
- Araştırmacıları, dergi etki faktörleri ve atıflar gibi bibliyometrik veriler ile araştırma kalitesi arasındaki düşük korelasyon hakkında eğitin.
- Doktora ve diğer yükseköğretim derecelerini, belirli sayıda makale yayımlama şartına bağlamayın.
- Ödediğiniz Makale İşleme Ücretlerini (APC’ler) dikkatlice seçin.
- Kurumsal bilgilerin ve profesyonel e-posta adreslerinin doğru kullanımı için en iyi uygulama kurallarını hayata geçirin.

2.3 Bireyler İçin

2.3.1 Neden önemsemelisiniz?

- Çalışmanız, yalnızca bibliyometrik veriye dayalı olarak değerlendirilirse atıf kartelleriyle rekabet edemez.
- Yanlışlıkla yağmacı bir dergide yayın yaparsanız bilimsel dürüstlüğünüz risk altına girer.
- Topluluktaki birçok kişi yayın listelerini şişirirse, çıktı miktarını artırma baskısı daha da güçlenecektir.
- Matematikte birçok ünlü açık problem bulunmaktadır. Yağmacı dergiler, bu problemlerin “kanıtlarını” güvenilir hakemlik süreci olmadan yayınlama fırsatı sunabilir. Bu da problemlerin statüsünü belirsiz hale getirebilir.

2.3.2 Neler yapılabilir?

- Değerlendirme yazarken bibliyometrik veriye güvenmek yerine yayınların kendisini okuyun ve bunu açıkça belirtin.
- Yağmacı dergilerde yayın yapmaktan kaçının (bkz. Bölüm 3.2). Geçmişte bilmeden yaptıysanız, CV'nize bir yorum ekleyin.
- Genç araştırmacıları ve meslektaşlarınızı yağmacı yayıncılık, özellikle matematikte bibliyometrik veri ile araştırma kalitesi arasındaki düşük korelasyon ve veri okuryazarlığı hakkında eğitin.
- Alanınızdaki iyi dergileri belirlemeye yardımcı olun; zbMATH Open veya MathSciNet tarafından listelenmek iyi bir kalite göstergesidir, ancak bazı disiplinlerarası mecraları kapsamayabilirler.
- Yalnızca üzerinde çalıştığınız konu ile gerçekten ilgili olan makalelere atıf yapın; ne daha fazlasına ne daha azına.
- Saygın bir meslektaşınız yağmacı bir dergiyle (yazar, hakem veya konuk editör olarak) ilişkiliyse, onları derginin kötü şöhreti hakkında bilgilendirin ve işbirliğini durdurmalarını tavsiye edin.
- Yayın kurullarına katılmadan önce dergilerin kalitesini kontrol edin.
- Yayın yapacağınız dergileri veya özel sayıları ve hakemlik yapacağınız dergileri akıllıca seçin.
- Sorumlu bir editör/baş editör olun. Sizi etkileme girişimlerini şeffaf hale getirin. Durum çok kötüleşirse istifa edin ve nedenini kamuoyuna açıklayın.
- Bilimsel makalelerde usulsüzlük veya başka bir düzensizlikten şüphelenirseniz ne yapmalısınız? Bunu (kendinizi riske atmadan) kamuoyuna duyurun.
- İntihal ve sahtekarlığı tespit etmek için tarama araçları hakkında bilgi sahibi olun ve ihtiyaç ortaya çıkarsa olası uygulamalarını tartışın.
- Sorgulayıcı olun! Şüpheli görünen her durumda yazar kimliklerini, kurum bağlantılarını ve e-posta adreslerini doğrulayın. Bu amaçla, isim belirsizliği sorununu çözmek için geliştirilmiş benzersiz ve kalıcı bir kimlik olan ORCID (Açık Araştırmacı ve Katılımcı Kimliği) kullanılmalıdır.

2.3.3 Dikkat!

- Bilimsel oltalama (phishing) e-postalarının amacı alıcıyı hassas bilgileri ifşa etmesi için kandırmak değil, onları düşük seviyede sahte bilimin paralel evrenine dahil etmektir.
- Sahte dergiler, yanlış bir güvenilirlik ve meşruiyet izlenimi yaratmak için genellikle tanınmış araştırmacıların isimlerini izinleri olmadan kötüye kullanır.
- Sahte dergilerin genellikle kötü yayıncılık uygulamaları vardır: kabul edilen makaleleri yayımlamamak, makaleleri veya dergi web sitelerini haber vermeden çevrimdışı bırakmak, gönderilen makaleleri yazarlar bir yayın sözleşmesi imzalamadan önce yayımlamak ve e-postalara yanıt vermemek gibi.
- ‘Korsanlar’, mevcut ve köklü dergilerin web sayfalarını taklit ederek insanları sahte dergilerine makale göndermeye yönlendirir; yağmacı dergiler ise çoğunlukla prestijli dergilere benzeyen adlar seçer.

2.3.4 Stratejik öneriler: Alternatiflere ihtiyaç var

- En üst düzeyde olmasa da yine de özgün ve ilginç olabilecek makaleler için “düşük eşikli” yayın seçenekleri oluşturmamız gerekebilir.
- Fırsat buldukça, *ciddi bilim gazeteciliğini* savunun ve finanse edin. Gazetecilerin güvenilir olmayan bir kaynağa denk gelip bundan bir “flaş haber” yapması çok sık olur.
- Hükümetler, sahte yayınlara ilişkin şeffaflığın artırılmasına yönelik çalışmaları desteklemeli ve usulsüzlüklerin kapsamlı biçimde izlenmesini sistematikleştirmelidir.
- Akademide, bilimsel suistimalin hiçbir seviyede kabul edilemez olduğu bir kültür değişikliğine ihtiyaç vardır.

3 İnternet Kaynakları

Aşağıda, konuyla ilgili değerli bilgiler sunan bazı internet kaynakları yer almaktadır.

3.1 Sorunlu Davranışları İşaretleme

- **Retraction Watch:** <https://retractionwatch.com> ve veritabanı <http://www.retractiondatabase.org/>. Geri çekilmiş bilimsel yayınların ücretsiz bir veritabanı ve ilginç bir haber bölümüdür, şimdi <https://www.crossref.org/>’un bir parçasıdır. Bir dergi veya yazarın çok sayıda yayınının geri çekilmiş olması durumunda temkinli olun.
- **PubPeer:** <https://pubpeer.com/>. Üyelerin herhangi bir makaleyi yayın sonrası tartışabildiği bir “dergi kulübü” olarak başlayıp, son yıllarda bilimsel suistimal tartışmaları için bir ilan panosuna dönüşmüştür. Bazen akademik kurumlar veya hibe ajansları tarafından daha ileri araştırmalar için bir başlangıç noktası olarak hizmet vermektedir. Matematik topluluğunda çok iyi bilinmemesine rağmen, çoğunlukla makale fabrikaları ve yağmacı dergilerden gelen matematiksel makaleler hakkında belirli miktarda yorum içermektedir.
- **Science Integrity Digest:** <https://scienceintegritydigest.com/2019/07/16/how-to-report-misconduct-to-a-journal/>. Bu, Elisabeth Bik tarafından yönetilen bir bilimsel dürüstlük blogudur. Bu çalışmaları sayesinde 2024 Einstein Vakfı Bireysel Ödülü’nü kazanmıştır.

- **Clear Skies:** <https://clear-skies.co.uk>. Clear Skies Papermill (makale fabrikası) Alarm, yayınevlerinin hakemlik araçlarına entegre edebileceği, geçmiş ‘makale fabrikası ürünlerine’ benzeyen makaleleri tespit etmeye yarayan ücretli bir hizmettir. Ancak bilim teknolojileri konusunda yetkin olanlar için **temel bir ücretsiz API** de sunulmaktadır. Bir sonraki araçla entegre çalışmaktadır.
- **Problematic Paper Screener:** <https://www.irit.fr/-Guillaume.Cabanac/problematic-paper-screener>. "Problematic Paper Screener", “çarpıtılmış ifadeler” (tortured phrases) kullanan makaleleri işaretlemek için bir araçtır.

3.2 Yağmacı Dergileri Belirlemek İçin Kontrol Listeleri

- **Think. Check. Submit.:** <https://thinkchecksubmit.org>. Araştırmacıları eğitmeyi, dürüstlüğü teşvik etmeyi ve güvenilir araştırmalara güven inşa etmeyi amaçlayan, kâr amacı gütmeyen, sektörler arası bir girişimdir. Yağmacı dergileri tanımak için yönergeler, bilgiler ve ücretsiz kaynaklar sağlar.
- Bazı üniversiteler veya kamu kurumları, yağmacı dergilerin nasıl belirleneceğine dair yönergeler sunmaktadır. Burada sadece birkaç örnek listeliyoruz.
<https://researchguides.library.wisc.edu/c.php?g=1154500&p=8431826> Wisconsin-Madison Üniversitesi, ABD.
<https://guides.libraries.indiana.edu/predatory> Indiana Üniversitesi, Bloomington, ABD.
<https://www.centre-mersenne.org/editeurs-predateurs/> Centre Mersenne, Fransa.

3.3 Yağmacı Dergi Listeleri Derleme Girişimleri

Yağmacı/çöp dergilerin tam bir listesini derlemek neredeyse imkansızdır.

- **Beall’s List:** <https://beallslist.net/>. Bu, kütüphaneci Jeffrey Beall tarafından potansiyel yağmacı açık erişim (OA) yayıncılarının bir listesini üretmeye yönelik ilk girişimdi. Bu nedenle, yağmacı yayıncılık algısı ve tartışmaları üzerinde muazzam bir etkisi oldu. Birçok yayıncı, dergileri listede yer aldığı için Beall’a ve üniversitesine dava açtı. Liste 2017’den beri güncellenmemiştir.
- **Çin’in Erken Uyarı Dergi Listesi:** <https://earlywarning.fenqubiao.com/#/en/early-warning-article-2024>. Çin, 2020’den beri araştırmacıların tipik olarak sonraki yıllarda artık kullanmadığı yağmacı dergilerin bir ‘Erken Uyarı Dergi Listesi’ni derlemektedir. Liste çok uzun değildir ve şimdiye kadar matematiksel içerikli sadece on dergi listelenmiştir (bunların hepsi gerçekten de güvenle yağmacı olarak kabul edilebilir).
- **Cezayir’in Listesi:** https://dgrsdt.dz/fr/revues_predateur. Cezayir de 2018’den beri kendi yağmacı dergi ve yayıncı listesini derlemektedir. Matematiksel dergilere hızlı bir bakış, listenin tam olmadığını, ancak listelenenlerin yine güvenle yağmacı olarak kabul edilebileceğini göstermektedir.
- **Cabells:** <https://cabells.com/>. Cabell’in yağmacı dergiler listesi (ücretli). Bu listenin kalitesi hakkında bir şey söyleyemeyiz.

3.4 Bilimsel Dürüstlüğü Teşvik Eden Uluslararası Kuruluşlar

- **DORA (San Francisco Araştırma Değerlendirme Deklarasyonu):** <https://sf.dora.org>. San Francisco Araştırma Değerlendirme Deklarasyonu (DORA); amacı, sorumlu araştırma değerlendirmesi için yeni politikalar ve uygulamalar geliştirmektir. Web sayfaları şimdi ayrıca akademik kurumlardan işe alım, değerlendirme, terfi ve kadro için arama yapılabilir bir kriter ve standartlar koleksiyonu olan “Reformscape”i de içermektedir. IMU, ICIAM ve AMS gibi tüm büyük bilim kuruluşları bu deklarasyonu imzalamıştır.
- **COPE (Yayın Etiği Komitesi):** <https://publicationethics.org>. Yayın Etiği Komitesi (COPE), editörler, dergi çalışanları, yayınevleri, üniversiteler, kurumlar ve bireyleri; uzman rehberlik, eğitim ve öğretim sunmanın yanı sıra işbirliğine dayalı bir topluluk oluşturarak desteklemeyi amaçlayan uluslararası bir kuruluştur. *Rehberlik* başlıklı bölümü öneriyoruz: “Olası sahtekarlık faaliyetlerini belirleyin ve şüpheli manipülasyonlarla ilgilenirken akış şemalarımı kullanın. Her tür şüpheli faaliyet için önerilen eylemler belirtilmiştir”.

3.5 Diğer Kaynaklar

- **DOAJ (Directory of Open Access Journals):** <https://doaj.org/>. Bu, bir açık erişim dergileri dizinidir; ne eksik ne fazla. “Açık erişim yayıncılığında en iyi uygulamaları gösteren dergilere” bir “DOAJ Mührü” verir. Dürüst olmak gerekirse, bu çok zorlu bir kalite kriteri değildir; mührü olmayan OA dergilerinden uzak durun, ancak mührü tek kalite kanıtı olarak kabul etmeyin. Örneğin, MDPI dergisi *Mathematics* bu mühre sahiptir. Maalesef, liste bir derginin mührü hangi zaman dilimi için aldığını belirtmemektedir.
- **CoARA (Coalition for Advancing Research Assessment):** <https://coara.eu>. Gelecekte, CoARA girişimi¹ farklı türdeki bilimsel katkıları ölçme çabalarını artıracak başka metrikler oluşturmayı planlamaktadır. Bunun durumu iyileştirip iyileştirmeyeceği henüz net değildir.
- **Paper Mills Advent Calendar:** <https://papermills.tilda.ws/advent>. Bilim dedektifi Anna Albakina tarafından tasarlanmış, akademik makalelerdeki sorunları bulmaya yönelik yirmi dört vaka içeren özel bir “Advent takvimi”dir. Okuyuculardan, bilimsel dergilere sunulan yirmi dört vakadaki sorunları ve tutarsızlıkları belirlemeleri istenir.

Kaynaklar

- [1] Ilka Agricola, Lynn Heller, Wil Schilders, Moritz Schubotz, Peter Taylor, Luis Vega, *Fraudulent Publishing in the Mathematical Sciences*. Basılı versiyon (kısmi referanslarla): Notices of the AMS, Ekim 2025, <https://www.ams.org/cgi-bin/notices/nxgnotices.pl?fm=main&current=202509>. Dijital versiyon (tüm referanslarla): arXiv, math.HO, Eylül 2025, <https://arxiv.org/abs/2509.07257>.

¹https://coara.eu/app/uploads/2022/09/2022_07_19_rra_agreement_final.pdf